

Datum	7 november 2017
Ons kenmerk	
Pagina	1 van 5
Email	AOintegriteit@afm.nl
Betreft	Aandacht voor integriteitsrisico's

Geacht bestuur,

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) wil uw aandacht vragen voor de integriteitsrisico's die accountantsorganisaties lopen.

De AFM wil met deze brief aangeven wat op dit gebied van accountantsorganisaties wordt verwacht. Accountantsorganisaties dienen de integriteitsrisico's waar zij mee te maken krijgen systematisch in kaart te brengen, te analyseren en te beheersen. Daarvoor kunnen accountantsorganisaties gebruik maken van een zogeheten Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA).

De AFM zal in 2018 onderzoek doen naar hoe accountantsorganisaties die wettelijke controles bij organisaties zonder openbaar belang uitvoeren (nOOB-accountantsorganisaties) hun integriteitsrisico's inzichtelijk maken en beheersen. Indien uw accountantsorganisatie in de steekproef valt voor dit AFM onderzoek dan zal u daar nader over worden geïnformeerd. De AFM zal de goede praktijkvoorbeelden die uit het onderzoek naar voren komen publiceren.

Waarom is deze aandacht voor integriteitsrisico's nodig?

Bij de uitoefening van hun werkzaamheden komen accountantsorganisaties in aanraking met integriteitsrisico's. In de afgelopen jaren hebben zich verschillende integriteitsaffaires voorgedaan waarbij Nederlandse ondernemingen en/of Nederlandse accountantsorganisaties betrokken waren. Deze affaires haalden de media en hebben een grote negatieve impact op het vertrouwen in accountantsorganisaties. Van accountantsorganisaties wordt verwacht dat zij adequate maatregelen nemen om niet betrokken te raken bij integriteitsaffaires.

Op basis van de wet- en regelgeving dient een accountantsorganisatie haar bedrijfsuitoefening zo te organiseren dat een beheerste en integere uitoefening van het bedrijf gewaarborgd is. De bedrijfsuitoefening van een accountantsorganisatie dient zo te zijn ingericht dat onder meer de betrokkenheid van de accountantsorganisatie bij integriteitsschendingen wordt tegengegaan. De verantwoordelijkheid om integriteitsrisico's te identificeren, te analyseren en daar adequaat mee om te gaan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de

Datum 7 november 2017
Ons kenmerk VtDr-17111938
Pagina 2 van 5

accountantsorganisatie, de aan haar verbonden externe accountants en andere medewerkers (bijvoorbeeld fiscaal adviseurs).

Voor uw accountantsorganisatie is het dus van groot belang om inzicht te hebben in de integriteitsrisico's die worden gelopen. Een goed inzicht en beheersing van integriteitsrisico's kan incidenten en de mogelijkheid dat uw accountantsorganisatie of uw medewerkers betrokken raken bij strafbare feiten voorkomen. Uw accountantsorganisatie moet dan integriteitsrisico's identificeren en, indien nodig, passende maatregelen treffen. Dit vloeit ook voort uit de belangrijke rol die uw organisatie heeft in het maatschappelijk verkeer.

Het hebben van een beheerste en integere bedrijfsuitoefening betekent onder meer dat de accountantsorganisatie proactief en structureel de integriteitsrisico's bij haar cliënten én in de eigen organisatie in kaart dient te brengen en te analyseren. Op basis hiervan dient de accountantsorganisatie adequate procedures in te stellen en maatregelen te nemen om betrokkenheid bij integriteitsaffaires te voorkomen. Hiervoor is het nodig dat de accountantsorganisatie systematisch nagaat welke integriteitsrisico's, in welke mate, bij haar werkzaamheden relevant zijn.

Bij het niet onderkennen van integriteitsrisico's of het niet (adequaat) omgaan met signalen van integriteitsrisico's loopt een accountantsorganisatie het risico betrokken te raken bij situaties die afbreuk doen aan het vertrouwen in de accountantsorganisatie en de sector als geheel. In bijzondere gevallen kan dit zelfs leiden tot strafrechtelijke gevolgen voor de accountantsorganisatie en/of haar medewerkers.

De AFM verwacht dat uw accountantsorganisatie (en u als (mede)beleidsbepaler(s)) - proactief - mogelijke integriteitsrisico's identificeert en analyseert. Een SIRA is een passend instrument om integriteitsrisico's te inventariseren. In de bijlage wordt nader op de SIRA ingegaan.

Tot slot

In de Marktmonitor 2016 heeft de AFM vragen gesteld aan accountantsorganisaties over de omgang met integriteitsrisico's. Ook in de Marktmonitor 2017, die voor eindejaar zal worden uitgestuurd, zal de AFM hierover vragen stellen. De antwoorden zal de AFM betrekken in haar onderzoek.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben dan kunt u met ons in contact komen door een e-mail te sturen naar: AOintegriteit@afm.nl

Hoogachtend,
Autoriteit Financiële Markten

drs. L.J. Hobbelt RA
Manager
Toezicht | Kwaliteit Accountantscontrole en
Verslaggeving

drs. L.M. Koksma
Manager
Toezicht | Marktintegriteit & Handhaving

Bijlage: Nadere toelichting beheersing integriteitsrisico's

Datum	7 november 2017
Ons kenmerk	VtDr-17111938
Pagina	3 van 5

Bijlage: Nadere toelichting beheersing integriteitsrisico's

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) verwacht dat accountantsorganisaties adequate procedures en maatregelen treffen om er voor te zorgen dat zij (inter)nationale regelgeving op het gebied van integriteit op goede wijze naleven.

De eisen tot het treffen van de procedures en maatregelen op het gebied van integriteit door accountantsorganisaties zijn onder meer neergelegd in de artikelen 14, 18 en 21 van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) en artikelen 8 en 32 van het Besluit toezicht accountantsorganisaties (Bta). Van toepassing zijn ook de Verordening gedrags- en beroepsregels accountantsorganisaties (VGBA), de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS), de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de Sanctiewet 1977. De VGBA bevat de fundamentele beginselen waaraan de accountant moet voldoen. Ten aanzien van integriteit van de accountant zelf is dit onder meer uitgewerkt in artikel 7 VGBA¹.

Beheerste en integere bedrijfsuitoefening

De bedrijfsuitoefening van de accountantsorganisatie dient op grond van artikel 21 Wta zo te zijn ingericht dat betrokkenheid van de accountantsorganisatie bij wetsovertredingen wordt tegengegaan. De accountantsorganisatie dient daarom mogelijke integriteitsrisico's goed te beheersen. Voorgaande betekent onder meer dat elke accountantsorganisatie voor haar eigen organisatie en voor elk van haar klanten nagaat waar een (verhoogd) risico is op integriteitsproblemen. Van een accountantsorganisatie en haar beleidsbepalers wordt verwacht dat zij proactief mogelijke integriteitsrisico's identificeert en daar adequaat mee omgaat. Het gaat bijvoorbeeld om niet-integer gedrag van (medewerkers en/of beleidsbepalers van) de accountantsorganisatie zelf of om niet-integer gedrag van derden (klanten, leveranciers, adviseurs), waarbij de accountantsorganisatie betrokken is.

Ook zal ter voorkoming van integriteitsproblemen moeten worden gekeken naar interne risicofactoren zoals onvoldoende deskundigheid, tijdsdruk en een onvoldoende open bedrijfscultuur waarin integriteitsrisico's, die zowel intern kunnen spelen als bij klanten, kunnen worden besproken. Deze risicoanalyse moet in voldoende mate zijn toegespitst op de eigen organisatie van de accountantsorganisatie en de klanten die zij bedient.

Om welke integriteitsrisico's gaat het?

Het gaat om niet-integer gedrag van derden (klanten, leveranciers, adviseurs) waarbij de accountantsorganisatie betrokken is, maar ook om niet-integer gedrag van (medewerkers en/of beleidsbepalers van) de accountantsorganisatie. Voorbeelden van integriteitsrisico's zijn witwassen, handel met voorkennis, marktmanipulatie, beleggingsfraude, terrorismefinanciering, het omzeilen van economische en financiële sancties, ontduiking of ontwijking van fiscale regelgeving, oplichting, verduistering, valsheid in geschrifte, ambtelijke of niet-ambtelijke omkoping (corruptie), schijn van belangenverstremgeling en cybercrime. Integriteitsrisico's kunnen daarnaast betrekking hebben op het overtreden van of handelen in strijd met interne regels van de accountantsorganisatie of cliënt.

¹ Artikel 7 VGBA lid 1: Indien de accountant betrokken is bij of in verband wordt gebracht met niet-integer handelen van anderen, neemt hij een maatregel gericht op het beëindigen van dit handelen.

Artikel 7 VGBA lid 2: Indien de maatregel, bedoeld in het eerste lid, niet mogelijk is distantieert de accountant zich van het niet integer handelen.

Datum	7 november 2017
Ons kenmerk	VtDr-17111938
Pagina	4 van 5

Ook het overtreden van internationale regelgeving behoort tot de integriteitsrisico's. Bekend zijn bijvoorbeeld de extraterritoriale werking van de Amerikaanse sanctie- en anti-corruptiewetgeving en de Engelse anti-corruptiewetgeving.

Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA), wat is dat?

Een SIRA heeft haar startpunt in de identificatie van welke integriteitsrisico's er worden gelopen, hoe groot deze risico's zijn en wat de oorzaken daarvan zijn, hoe groot de kans is dat de risico's materialiseren en wat de impact daarvan dan kan zijn. Vervolgens zal bepaald moeten worden hoe de accountantsorganisatie deze risico's kan vermijden of beheersen. De SIRA kan voor beleidsbepalers van de accountantsorganisatie dienen als sturingsdocument en voor de medewerkers als een duidelijk overzicht van de integriteitsrisico's en de beheersingsmaatregelen daarop.

De AFM verwacht van accountantsorganisaties een dergelijke systematische benadering van risicobeheersing. Systematisch houdt in een initiële inventarisatie met daaropvolgend een cyclisch proces: dat betekent dat de accountantsorganisatie de inventarisatie, analyse en de (toetsing van de effectiviteit van de) beheersing periodiek moet doorlopen. (Integriteits)risico's zijn immers niet statisch. Zowel interne als externe factoren kunnen ervoor zorgen dat integriteitsrisico's veranderen. Zo kunnen de activiteiten van de accountantsorganisatie uitbreiden of veranderen (zoals andere branche en/of cliënt), kunnen zich bepaalde trends voordoen binnen het financieel-economische verkeer, of kan wet- en regelgeving aangepast worden. Identificatie en analyse zijn systematisch, doordat het een cyclisch geheel is van identificatie gevolgd door analyse en beheersing. Ook bij incidenten die de integriteit raken dient een oorzaakanalyse plaats te vinden. De uitkomst van dit proces is overzicht van en inzicht in de integriteitsrisico's die de accountantsorganisatie loopt en hoe deze beheerst worden.

Een accountantsorganisatie kan zich bij het maken van een SIRA laten bijstaan door externe deskundigen op het gebied van integriteit, fraude, financieel-economische criminaliteit en/of risicobeheersing. De Nederlandsche Bank heeft de brochure '*De integriteitsrisicoanalyse; meer waar dat moet, minder waar dat kan*' uitgebracht alsmede een brochure met een aantal 'good practices'. In deze brochures staan handvatten voor de SIRA en een aantal 'good practices' die ook toepasbaar zijn op de accountantspraktijk. Deze brochures zijn beschikbaar op:

<http://www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-234068.pdf>

<http://www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-236706.pdf>

Andere aandachtspunten

Verder wijst de AFM, naast het hebben van een adequate SIRA door de accountantsorganisatie, op de volgende aandachtspunten voor een goede beheersing van integriteitsrisico's:

1. *Open en integere cultuur*

Het is belangrijk dat de beleidsbepalers van de accountantsorganisatie zorg dragen voor een integere en open cultuur waarin medewerkers binnen de organisatie signalen op dit vlak tijdig durven te signaleren. Het is wenselijk dat de beleidsbepalers nauw betrokken zijn bij de aanpak van integriteitsrisico's en hierbij een voorbeeldrol vervullen.

2. *Klantclassificatie*

Als bij een klant sprake is van een verhoogd integriteitsrisico, zullen de beleidsbepalers van accountantsorganisaties er voor moeten zorgdragen dat dit risico bij de opdrachtaanvaarding, opdrachtcontinuering en bij eventuele uitvoering van de opdracht, in aanmerking wordt genomen.

3. *Opleidingen en vaktechnische consultatie*

Om integriteitsrisico's goed te kunnen herkennen en aanpakken, zijn een laagdrempelige vaktechnische consultatie en (periodieke) trainingen op het gebied van integriteitsrisico's van beleidsbepalers, externe accountants en de leden van het controleteam en andere medewerkers, zoals bijvoorbeeld (belasting)adviseurs en accountants met een samenstelpraktijk, van belang.

4. *Vastleggingen en bedrijfsuitoefening*

Een goede vastlegging van signalen, vaktechnische consultaties en de getroffen maatregelen, moet ervoor zorgen dat de beheersing van integriteitsrisico's een vast onderdeel is van de bedrijfsuitoefening.

5. *Gevolgen voor de uitvoering van de opdracht*

In voorkomende gevallen zal de (medewerker van de) accountantsorganisatie bij de (directie en mogelijk commissarissen van de) klant moeten aandringen op het nemen van adequate maatregelen. Bij een controleopdracht zal de accountant het in zijn controleverklaring moeten aangeven als (i) hij niet in staat is voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen of (ii) als sprake is van een materiële impact op de financiële verslaglegging en (iii) op welke wijze hij in de controle met integriteitsrisico's is omgegaan.

6. *Melden incidenten*

Accountantsorganisaties moeten incidenten tijdig melden aan de AFM². Zij zijn op grond van artikel 32 Bta verplicht om de AFM zo snel mogelijk over incidenten te informeren. Het is van belang dat de AFM snel op de hoogte is van een incident om vast te kunnen stellen of een accountantsorganisatie situaties met ernstige gevolgen tijdig onderkent en de juiste maatregelen treft. Ook wanneer een accountantsorganisatie wetenschap heeft van feiten en omstandigheden die duiden op wetsovertredingen of strafbare feiten door derden zoals klanten, kan er sprake zijn van een incident dat moet worden gemeld. U kunt incidenten melden via het AFM Loket.

² Zie hierover nader: <https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/onderwerpen/interpretaties-incidentmeldingen>